

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin

Konto: BZ WBK SA o/Świebodzin nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645

tel./fax 068 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 27 kwietnia 2016 r.

Ojcowski Park Narodowy

W związku z udostępnionym do konsultacji społecznym projektem planu ochrony Ojcowskiego Parku Narodowego (wersja z 9 lutego 2016 r.), przedstawiam następujące uwagi i wnioski:

1. Przedstawiony do konsultacji projekt nie zawiera uzasadnienia i oceny skutków regulacji, a są to elementy istotne przy ocenie projektu aktu prawnego, jakim będzie plan ochrony. Brak uzasadnienia niektórych proponowanych zapisów utrudnia lub uniemożliwia ich ocenę (dotyczy to np. zmian podziału Parku na strefy ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej).
2. Wbrew dyspozycji art. 20 ust. 5 ustawy, projekt nie zawiera zakresu planu zadań ochronnych ani zakresu planu ochrony dla obszaru Natura 2000.
3. W celach ochrony ekosystemów leśnych, proponowany cel nr 1 proponujemy przeredagować na *„zachowanie trwałości i zapewnienie możliwości rozwoju ekosystemów leśnych w wyniku naturalnych procesów, a w razie konieczności przez stosowanie właściwych zabiegów ochrony czynnej”*. Pożądane jest zaakcentowanie, że także w strefie ochrony czynnej podstawową zasadą powinna być minimalizacja ingerencji – ograniczenie ingerencji w naturalne procesy tylko do sytuacji, gdy jest ona rzeczywiście niezbędna. Dalej słusznie przyjęto, że celem jest m. in. *„przywracanie do stanu naturalnego struktury ekosystemów leśnych przez ochronę spontanicznych procesów przyrodniczych, w tym utrzymanie zasobów rozkładającego się drewna na obszarach ochrony częściowej [powinno być: czynnej]”*.
4. Cele co do zasady nie powinny być formułowane z użyciem określeń niedokonanych *„dążenie do zwiększenia...”, „przywracanie...”, „przeciwdziałanie...”*. Celem jest odpowiednio: *zwiększenie, przywrócenie, zapobieżenie*.
5. Celem ochrony ekosystemów wodnych (z uwzględnieniem wskazywanych w projekcie uwarunkowań) powinno być nie tylko *„utrzymanie i poprawa bilansu wodnego oraz czystości wód”*, ale także utrzymanie i odtworzenie naturalnych procesów hydromorfologicznych oraz utrzymanie i odtworzenie naturalnego bogactwa gatunkowego i mechanizmów funkcjonowania (w tym struktury troficznej) tych ekosystemów.

6. Usuwanie skutków wezbrań i powodzi, tak samo jak udrażnianie koryta rzeki, powinno być dopuszczone tylko „w uzasadnionych przypadkach”, a nie a’priori i bez ograniczeń. Epizody wezbrań i powodzi powodują często przemodelowanie koryta w sposób unaturalniający jego kształt, generujący różnorodność morfologiczną i sprzyjający poprawie stanu ekologicznego wód. W literaturze przedmiotu wielokrotnie opisywano „renaturyzację rzek i strumieni przez powódź”, podkreślając zachodzący w wyniku popowodziowych przekształceń struktury cieku wzrost różnorodności biologicznej. W takich przypadkach, powstałe przekształcenia – w tym obrywy i podcięcia erozyjne, wyrwy, odsypy, żwirowiska – powinny być w większości pozostawione, a nie usuwane – z wyjątkiem tylko sytuacji, w których zagrażają one budynkom lub istotnym obiektom infrastruktury.
7. Wskazując, jako cel ochrony obszaru Natura 2000 Dolina Prądnika, utrzymanie i przywrócenie właściwego stanu gatunków nie ujętych w załączniku II dyrektywy siedliskowej, należy powiązać te gatunki, jako tzw. gatunki [lokalnie] typowe, z siedliskami przyrodniczymi z załącznika I dyrektywy. Ochrona tych „nienaturowych” gatunków może być ujęta jako element celu ochrony obszaru Natura 2000 tylko wówczas, gdy uznaje się te gatunki za typowe dla siedlisk przyrodniczych, będących bezpośrednio przedmiotami ochrony obszaru Natura 2000.

Oczywiście, w parku narodowym cele ochrony nie są ograniczone do celów ochrony obszaru Natura 2000. Ochrona gatunków „nienaturowych” jest ważnym celem ochrony Parku, niezależnie czy zostanie ujęta (w sposób wskazany wyżej) jako cel ochrony obszaru Natura 2000, czy też nie.
8. Nie jest jasne, czy „gatunki specjalnego zainteresowania” o których mowa w pkt 2.5 i w pkt 2.6.2, są tożsame z „gatunkami o szczególnym znaczeniu”, o których mowa w pkt 2.6.1.
9. Czy rzeczywiście w OPN występuje wciąż przewierceń pojedynczy *Botrychium simplex* (wskazywany w kilku miejscach jako „gatunek wymagający ochrony”)?
10. Wskazanie w planie „gatunków specjalnego zainteresowania” („szczególnego znaczenia”) powinno mieć swoje konsekwencje w postaci:
 - a) wyraźnego odniesienia w celach ochrony, wskazującego że zachowanie tych gatunków, oraz osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu ich ochrony jest szczególnym celem ochrony w OPN;
 - b) zaplanowania monitoringu stanu ochrony każdego z tych gatunków.
11. Ptaki nie należą do gatunków wymagających ochrony wynikającej z wyznaczenia obszaru Natura 2000 Dolina Prądnika PLH120004 (przynajmniej dopóki nie zostaną wskazane jako tzw. gatunki typowe dla chronionych w tym obszarze siedlisk przyrodniczych).
12. Czy jako sposób ograniczania zagrożenia – niekorzystnej struktury własnościowej gruntów nie należy wymienić także innych niż wykup sposobów nabywania własności lub posiadania terenu (wymiana¹, użyczenie Parkowi).

¹ Przy wymianach gruntów, jeżeli są one przewidywane, być może warto zapisać, że ekwiwalentność wymiany powinna być oceniana z uwzględnieniem także przyrodniczego znaczenia gruntu i jego znaczenia dla osiągnięcia celów OPN, tj. że nie powinien tu być stosowany wyłącznie księgowy sposób oceny wymiany wg wartości gruntu. OPN powinien mieć możliwość przeprowadzenia także wymian nieekwiwalentnych co do wartości pieniężnej gruntów (oddania gruntu nieco bardziej wartościowego od gruntu przejmowanego) w przypadku gdy grunt przejmowany jest szczególnie ważny przyrodniczo. Nie wiemy wprawdzie, czy propozycja taka miałaby znaczenie dla OPN, ale wynika ona z doświadczeń w innych parkach narodowych w Polsce.

13. Aby zapobiegać zagrożeniu „*Niedostateczna ilość przestojów i zamierających drzew w drzewostanach obszarów ochrony częściowej*” nie wystarczy pozostawiać martwe drzewa, w tym przestoje. Drzewa stanowiące przestoje należy bezwzględnie pozostawiać także dopóki są żywe. Aby zwiększyć ilość martwego drewna w lesie należy przede wszystkim konsekwentnie pozostawiać drzewa martwe i zamierające (w tym złomy, wykroty, drzewa osłabione itp.), tj. nie powinny one być usuwane w ramach działań ochronnych planowanych w strefie ochrony czynnej. Nie wystarczy pozostawianie posuszu jałowego – w zasadzie pozostawiany powinien być również tzw. posusz czynny, co najwyżej z wyjatkowym dopuszczeniem jego usuwania w sytuacji zagrożenia masowym zamieraniem drzew pod wpływem gradacyjnie rozmnażających się owadów.
14. Aby zapobiec zagrożeniom polegającym na negatywnym wpływie gospodarki w lasach obcej własności w granicach OPN na przyrodę tych lasów, nie należy tylko „dążyć do” opracowania uproszczonych planów urządzenia lasu lub inwentaryzacji stanu lasu, lecz trzeba wyegzekwować ustawowy obowiązek ich opracowania, nie zgadzając się na żadne wycinanie drzew w tych lasach bez odpowiedniego, wymaganego prawem planu.
- Nie wydaje się, by konieczne było „*Propagowanie wykonywania prac pielęgnacyjnych i hodowlanych*” w tych lasach. Lasy prywatne niepielęgnowane i zaniedbane pod względem zabiegów hodowlanych zwykle nie tracą swoich walorów przyrodniczych. Większym zagrożeniem dla wartości przyrodniczych jest raczej wykonywanie takich zabiegów. Konieczne wydaje się natomiast propagowanie, wśród innych właścicieli lasów w Parku, sposobów ochrony przyrody ekosystemów leśnych przy prowadzeniu gospodarki leśnej: pozostawianie drzew biocenotycznych, odbudowa zasobów martwego drewna, pozostawianie biogrup na kolejne pokolenie drzewostanu, eliminacja gatunków obcych (także rodzimych dla Polski, lecz obcych lokalnie), maksymalne wykorzystanie odnowień naturalnych i naturalnych procesów sukcesji, identyfikacja stanowisk cennych roślin, grzybów i zwierząt i troska o takie stanowiska przy okazji wykonywania zabiegów. W szczególności, promowane wśród właścicieli lasów, a następnie wykorzystywane jako przesłanki uzgadniania przez OPN projektów uproszczonych planów urządzenia lasu, powinny być zasady opracowane w rozdz. 5 pkt 1.3.2 projektu planu. Uzgadnianie odpowiednich projektów przez OPN z wykorzystaniem tych przesłanek należy wskazać jako jeden ze sposobów minimalizacji zagrożenia.
15. Aby zapobiec zmniejszaniu się liczby miejsc bytowania i rozrodu nietoperzy w budynkach i budowlach, nie wystarczy wykonywać remontów budynków poza okresem lęgowym nietoperzy, lecz trzeba również zadbać, by remonty te były wykonywane w sposób zachowujący dostępność i atrakcyjność pomieszczeń dla nietoperzy.
- Dla zapobiegania temu zagrożeniu konieczne może być także: przeciwdziałanie blokowaniu dostępności pomieszczeń dla nietoperzy, przeciwdziałanie oświetleniu budynków, minimalizacja konfliktów przez zabezpieczenie przed skutkami gromadzenia się odchodów nietoperzy, przeciwdziałanie zmianom struktury roślinności wokół budynków zasiedlanych przez nietoperze.
16. Nie jest jasne, w jaki sposób modernizacja parkingów i tworzenie nowych parkingów mogłaby ograniczyć niekorzystny wpływ turystyki, w tym wydeptywanie i niszczenie roślinności, a także płoszenie zwierząt. Nowe parkingi to raczej nowe miejsca, z których będzie mogła zachodzić penetracja terenu Parku. Właściwe byłoby raczej dążenie do skoncentrowania parkowania samochodów na jednym lub kilku dużych parkingach, przy konsekwentnym stosowaniu i egzekwowaniu zakazu parkowania w innych miejscach.
17. Plan ochrony ma identyfikować zagrożenia dla przyrody Parku. Nie należy do nich „*Zagrożenie bezpieczeństwa turystów w Parku przez czynniki przyrodnicze w tym: spadające drzewa i konary, owady żądłące i żmije*”, nie powinno więc być ono wskazywane w tabeli zagrożeń.

Zgadza się wprawdzie, że minimalizowanie tych zagrożeń musi być uwzględnione w działaniach Parku.

W warunkach parku narodowego zasadą powinno być dostosowywanie udostępnienia turystycznego do przyrody, a nie dostosowywanie przyrody do wymogów udostępnienia turystycznego. Podstawową metodą ograniczania zagrożenia powinno więc być informowanie o występującym na terenie OPN, naturalnym ryzyku, a nie próby zlikwidowania tego ryzyka.

Jeśli potrzebne będzie usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu turystów, to zakres takich działań – tak w strefie ochrony ścisłej, jak i czynnej – powinien być ograniczony i uszczegółowiony. W przypadku drzew stojących, „cięcia bezpieczeństwa” w sąsiedztwie szlaków turystycznych powinny być ograniczone najwyżej do odległości jednej wysokości drzewa i powinny być wykonywane w sposób jak najbardziej naśladujący procesy naturalne – a więc nie przez zwykłe ścinanie drzew przy poziomie ziemi, a przez obalanie, łamanie, odstrzeliwanie części drzew lub ewentualnie ich ścinanie na wysokości kilku metrów. Biomasa martwych drzew powinna przy tym zostać pozostawiona w ekosystemie (we wszystkich strefach ochrony, nie tylko w obszarach ochrony ścisłej); w miarę możliwości ze względów ochrony krajobrazu i edukacyjnych należy też unikać eksponowania przecięć drzew. Drzewa leżące nie zagrażają oczywiście bezpieczeństwu turystów – w ich przypadku ingerencja może polegać tylko na przecinaniu i częściowym przemieszczaniu w celu udroźnienia szlaków (choć z powodów edukacyjnych, dla kształtowania właściwych postaw turystów wobec przyrody, niekiedy celowe byłoby ułatwianie przejścia przez zwalone drzewa, a nie przecinanie i usuwanie wszystkich drzew powalonych na szlak).

Przesadne wydaje się identyfikowanie zagrożenia przez owady żądłące i żmije. W OPN zagrożenie to nie jest większe niż przeciętnie na terenach leśnych i nieurbanizowanych w Polsce. Nie jest konieczne jego minimalizowanie. Polityka selektywnego informowania o takim zagrożeniu może być natomiast dobrym sposobem „miękkiego” ograniczania ruchu turystycznego w szczególnie wrażliwych na presję turystyki miejscach, ponieważ informacja taka wpływa na decyzje i zachowania pewnej części turystów.

18. Plan ochrony ma identyfikować zagrożenia dla przyrody Parku. „*Podcinanie brzegów potoków w czasie powodziowych wzebrań wód*” nie jest zagrożeniem dla przyrody OPN, a raczej zjawiskiem korzystnym dla przyrody (podcięcia erozyjne oraz procesy transportu i odkładania rumowiska w ciekach tworzą mikrosiedliska ważne dla różnorodności biologicznej), choć można zrozumieć, że w szczególnych przypadkach („zagrożenie dla istniejących zabudowań i dróg lokalnych”), zjawiskom takim trzeba lokalnie i punktowo przeciwdziałać. Zapis zagrożenia powinien być odpowiednio preredagowany.
19. Słusznie wskazano jako zagrożenie „*Niedostateczny stopień poznania ekosystemów i ich składników, zjawisk i procesów przyrodniczych, społecznych, ekonomicznych i innych*”. Jednak, by zagrożenie to zminimalizować, nie wystarczy by odpowiednie badania zostały przeprowadzone, ale trzeba jeszcze zapewnić, by wiedza z takich badań była dostępna dla służb parku narodowego i wykorzystywana przy prowadzeniu ochrony OPN. Sposoby minimalizacji powinny być uzupełnione o „edukację wewnętrzną”, tj. zapewnienie kanałów przekazu wyników badań do wszystkich pracowników OPN odpowiedzialnych za realizację działań ochronnych.
20. Nie jest jasne, o jakie „*choroby i defekty genetyczne w populacji sarny (*Capreolus capreolus*) i dzika (*Sus scrofa*)*” chodzi w tabeli zagrożeń i czy rzeczywiście wymagają one wskazania jako zagrożenie dla celów ochrony OPN. Za słuszne uważamy „*Preferowanie naturalnych czynników selekcji i zakaz dokarmiania zwierząt*”.
21. Czy minimalizacja zagrożenia inwazją obcych gatunków roślin nie wymagałaby także działań edukacyjnych co do uprawy roślin ozdobnych (ograniczenia uprawy w ogrodach na terenie

OPN gatunków o skłonnościach inwazyjnych), w tym popularyzacji lub przyjęcia wypracowanego ostatnio pod auspicjami GDOŚ „Kodeksu dobrej praktyki ogrodniczej”?

22. Nie jest jasne, co ma oznaczać „*Usuwanie martwych części roślin wzdłuż szlaków turystycznych*”. Należy wziąć pod uwagę, że szlak turystyczny w parku narodowym powinien dostarczać wizerunku możliwie „dzikiej przyrody” w otoczeniu szlaku – wszelkie działania typu wykaszania roślin w sąsiedztwie szlaku, usuwania martwych drzew itp., są sprzeczne z tym postulatem.
23. Najpoważniejsze dla ochrony OPN wydają się istniejące zagrożenia zewnętrzne, w tym „*Presja urbanistyczna w otulinie oraz związane z tym przerywanie połączeń ekologicznych między Parkiem a najbliższymi ostojami przyrodniczymi oraz zanieczyszczenie powietrza, gleby i wód, m.in. zamiar budowy osiedla mieszkalnego Cianowice-ogród i kompleksu wypoczynkowego na wzniesieniu Parnas w sąsiedztwie zamku w Pieskowej Skale w otulinie Parku*” oraz „*Przerywanie powiązań ekologicznych Parku z otoczeniem, w tym przerywanie połączeń sieci Natura 2000 z obszarem PLH120005 Dolinki Jurajskie i Dłubniańskim Parkiem Krajobrazowym, mogące skutkować zubożeniem różnorodności biologicznej*”, słusznie zidentyfikowane w projekcie. Sposoby minimalizacji są słuszne i zasadne, ale powinny być uzupełnione o wyłączenie korytarzy ekologicznych nie tylko z możliwości zabudowy mieszkaniowej, ale także z możliwości innej zabudowy (np. rekreacyjnej, usługowej), a także z możliwości gradzenia.
24. Z uwagi na istniejące orzecznictwo sądowoadministracyjne², bardzo istotne jest, by wśród zagrożeń zewnętrznych wymienionych w rozdziale 4 wyraźnie i literalnie ująć wszystkie zagadnienia mogące być przedmiotem postępowań administracyjnych, których skutki mogą wpływać na Park. Równocześnie, bardzo ważne jest, by korzystanie przez Park z prawa strony w tych postępowaniach wyraźnie i literalnie wskazać w tych przypadkach jako sposób ograniczania tych zagrożeń, najlepiej wraz z dyspozycją, do czego uczestnictwo Parku w postępowaniach powinno dążyć. Ujęcie zagadnienia w rozdziale 4 planu ochrony może być decydujące dla uznania interesu prawnego Parku, a w konsekwencji dla uznania przysługującego Parkowi podmiotu strony w takich sprawach.

Wnioskujemy o bardzo wnikliwe zweryfikowanie, czy wszystkie dające się przewidzieć przedmioty postępowań administracyjnych w otulinie, których skutki mogą wpłynąć na Park, zostały w ten sposób wskazane w rozdziale 4. Potencjalnie może chodzić tu np. o: decyzje z ustawy o lasach, zezwolenia na wycinkę drzew, pozwolenia wodnoprawne, decyzje z art. 118 ustawy o ochronie przyrody, decyzje o odstępstwie od zakazów ochrony gatunkowej, decyzje w/s scalenia gruntów, decyzje zezwalające na przekształcenie lasu w użytek rolny, decyzje zezwalające na wylesienie w innych celach, decyzje „odrobleniowe”, decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu – nasze wyobrażenia na ten temat nie muszą jednak być kompletne.
25. Opisując granice Parku za pomocą współrzędnych proszę podawać współrzędne tylko z taką dokładnością, jaka jest możliwa do zmierzenia w terenie za pomocą współczesnych technik geodezyjnych, a nie z absurdalną dokładnością do milionowej części milimetra.
26. Co do podziału Parku na strefy ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, trudno jest ocenić projekt nie mając szczegółowej informacji, jakie zmiany są proponowane w stosunku do podziału dotychczasowego. Informacja taka powinna być przedstawiona w uzasadnieniu projektu planu ochrony, którego jednak nie przedstawiono do konsultacji. Co do zasady, uważamy że:

² Por. stanowisko NSA II OSK 1139/09 z 15 lipca 2010 r. i poprzedzający je wyrok WSA w Krakowie II SA/Kr 198/09 z 4 czerwca 2009 r., które dotyczyły zresztą Ojcowskiego Parku Narodowego.

- a) Żadne obszary poddane dotąd ochronie ścisłej nie powinny być przenoszone do innych form ochrony. Choć nie wymaga tego prawo, to sztuka ochrony przyrody zakłada, że przeznaczenie terenu do ochrony ścisłej powinno mieć charakter wieczysty. Mamy nadzieję, że projekt nie zakłada przypadków „odściślenia”.
- b) Pozytywne jest dążenie do powiększenia obszarów ochrony ścisłej, których generalnie w polskich parkach narodowych jest zbyt mało. Państwowa Rada Ochrony Przyrody w swojej uchwale z 14 kwietnia 2016 r. zdiagnozowała „Niedostatek i niedocenywanie ścisłej i biernej ochrony przyrody” jako jedno z 10 najpoważniejszych wyzwań ochrony przyrody w Polsce³. Jak się wydaje, konsultowany projekt właśnie to czyni, gdyż powierzchnia pod ochroną ścisłą miałaby być o ok. 40 ha większa, niż dotąd podawana. Jeśli rzeczywiście tak jest, to zmianę taką ocenilibyśmy zdecydowanie pozytywnie.
- c) Z dalszych zapisów planu wynika, że w strefie ochrony ścisłej znajdują się m. in. budynki (Jadwiga – 18s, Uroczą – 24o, Stanisławówka – 24x oraz Berło – 29j, Grzybowska – 24x). Nie wydaje się to właściwe.
- d) Niejasne jest zagadnienie ochrony krajobrazowej. Wg danych GUS (2015), dotąd tą formą ochrony objęte było w OPN 494,73 ha, podczas gdy zadania ochronne dla OPN na lata 2015-2017 podają 923,34 ha. W tym kontekście nie wiadomo, czy projektowane 768,34 ha to zwiększenie, czy zmniejszenie powierzchni objętej tą formą ochrony. Co do zasady, stoimy na stanowisku, że stosowanie ochrony krajobrazowej powinno być maksymalnie zminimalizowane, ponieważ obecne przepisy nie zapewniają ani skutecznej ochrony krajobrazu, ani skutecznej ochrony innych walorów przyrodniczych i kulturowych na tych obszarach. Zastosowanie ochrony krajobrazowej powinno być ograniczone do gruntów obcej własności i ewentualnie gruntów OPN o ściśle technicznym przeznaczeniu. W żadnym razie nie należy tą formą ochrony obejmować gruntów rolnych Parku przewidywanych do ochrony za pomocą mechanizmów rolnośrodowiskowych, choćby nawet w tym celu zamierzano je wydzierżawiać.
- e) Jeżeli ziołorośla w dolinie Saspowskiej wymagają koszenia w celu utrzymania struktury odpowiedniej dla różnorodności biologicznej związanych z nimi bezkręgowców, to powinny być wydzielone i zaliczone do strefy ochrony czynnej.

27. W preambule rozdz. 5, w pkt 1.2, proponujemy doprecyzować, że *„Działania ochronne w obszarach ochrony częściowej podejmowane są w razie konieczności wykonania odpowiednich działań - tylko wówczas, gdy spontaniczne procesy zachodzące w ekosystemach Parku nie prowadzą do osiągnięcia celów ochrony”*.

28. W działaniach w ekosystemach wodnych (rozdz. 5 pkt 1.2 tiret 3):

- a) *„renaturalizacja koryt z wyjątkiem układów uwarunkowanych historycznie i kulturowo”* powinna polegać także na odtworzeniu i zachowaniu naturalnych procesów korytotwórczych (w tym erozji, podcinania brzegów, transportu i osadzania rumowiska – z wyjątkiem punktowych miejsc koniecznej ochrony zabudowań lub infrastruktury);
- b) historyczne stawy i budowle powinny służyć zachowawczej hodowli pstrąga potokowego, ale z wyraźnym wykluczeniem hodowli pstrąga tęczowego, który w OPN powinien być eliminowany jako gatunek obcego pochodzenia.

29. Z uznaniem przyjmujemy wskazania do ekosystemów leśnych obcej własności w strefie ochrony krajobrazowej (rozdz. 5, pkt 1.3.2), które jednak nie powinny być ujęte tylko jako „zalecenia”, a jako „zasady”; w praktyce powinny być wykorzystywane w przyszłości jako kryteria uzgadniania przez OPN projektów planów.

³ PROP 2016. Opinia w sprawie najpilniejszych wyzwań dotyczących ochrony przyrody w Polsce, w roku 2016. PROP/2016-04, 14 kwietnia 2016 r.

Wątpliwości budzi jednak zapis „dostosowanie do występujących typów siedliskowych lasu lub rozpoznanych zespołów roślinnych, z uwzględnieniem zasad hodowli lasu obowiązujących w Lasach Państwowych gospodarczych typów drzewostanów i składów gatunkowych odnowień”. Wydaje się, że bardziej zasadne byłoby dostosowywanie typów drzewostanu i składów odnowień do warunków lokalnych określonych w pkt 1.2 (str. 79 projektu), a nie do ogólnych i nie w pełni uwzględniających specyfikę lokalną zaleceń z Zasad Hodowli Lasu.

30. W warunkach przyrodniczych OPN wątpliwości budzi redukcja zwierzyny, którą dopuszczaliby pkt 18 w rozdz. 5, pkt 2.1.
31. Coroczne koszenie ziołorośli w dolinie Saspowskiej jest niezgodne z istotą ochrony ścisłej. Albo należy zrezygnować z tego zabiegu (ziołorośla na obrzeżach szlaku będą prawdopodobnie trwale i bez niego), albo ująć ziołorośla w strefie ochrony czynnej.
32. Czy budynki: Jadwiga – 18s, Uroczą – 24o, Stanisławówka – 24x oraz Berło – 29j, Grzybowska – 24x rzeczywiście znajdują się w strefie ochrony ścisłej, a jeśli tak, to jaki jest sens ich zaliczenia do tej strefy?
33. Postawą czynnej ochrony zbiorowisk kserotermicznych i naskalnych powinien być wypas, a nie wykaszanie.
34. W rozdz. 5 niezrozumiałe jest umieszczenie pkt 6 „Sposoby eliminacji i minimalizacji zagrożeń dla przyrody”. Te treści powinny przecież znaleźć się w rozdz. 4.
35. Z przyczyn legislacyjnych plan ochrony parku narodowego (ustanawiany jako rozporządzenie Ministra Środowiska) nie może zawierać delegacji dla innych podmiotów i organów do przyszłego dookreślenia treści norm prawnych będących przedmiotem planu. Nieprawidłowe jest więc zapisywanie w planie „o sposobie działań [dotyczących ochrony walorów kulturowych] decyduje Wojewódzki Konserwator Zabytków (dalej WKZ), w porozumieniu z Dyrektorem Parku”, ani zapisów podobnych. Współpraca Parku z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, także w zakresie wykraczającym ponad obowiązujące przepisy, jest bardzo istotna, ale plan ochrony parku narodowego nie jest właściwym miejscem do określania jej zasad i procedur.

W planie ochrony nie należy wskazywać w rozdziale 5, jako działania ochronnego, „wprowadzenia ustaleń planistycznych” dla stref kluczowych walorów kulturowych, nie dookreślając w dodatku jakie ustalenia należy wprowadzić. Należy natomiast takie ustalenia zawrzeć wprost w rozdziale 8, jako ustalenia do studiów i planów zagospodarowania przestrzennego służące ograniczaniu zagrożeń zewnętrznych, oczywiście dbając, by w rozdz. 4 konsekwentnie zidentyfikowane były zagrożenia, którym te ustalenia mają przeciwdziałać.

Podobnie, plan ochrony nie może ingerować w kompetencje rad gmin, przesadzając o utworzeniu parków kulturowych, niezależnie od faktu, że jest to zasadne i potrzebne. Może i powinien natomiast wskazać „wnioskowanie do rad gmin o utworzenie parków kulturowych” jako sposób minimalizacji zagrożenia w rozdz. 4, jak również może wskazywać w rozdz. 8 ustalenie do studiów i planów: „ujęcie obszarów... jako wymagających ochrony w formie parku kulturowego”.

Niezależnie od konieczności znacznego przeredagowania zapisów dotyczących ochrony walorów kulturowych, w tym umieszczenia ich w innych niż obecnie częściach planu ochrony OPN, podkreślamy, że przeredagowanie to nie powinno prowadzić do osłabiania tych zapisów, a przeciwnie – powinno prowadzić do ich uszczegółowienia, ukonkretnienia i wzmocnienia. Ze względu na specyfikę Ojcowskiego Parku Narodowego, ochronie walorów kulturowych (w tym nie tylko pojedynczych zabytków, ale także całych założeń przestrzennych i krajobrazu kulturowego) należy nadać szczególną rangę.

36. Podobnie, proponowane zapisy dotyczące ochrony walorów krajobrazowych kwalifikują się raczej do ujęcia w rozdz. 8 jako ustalenia do studiów i planów, niż do ujęcia w rozdz. 5 jako działania ochronne.

Niezależnie od konieczności znacznego przeredagowania zapisów dotyczących ochrony walorów krajobrazowych, w tym umieszczenia ich w innych niż obecnie częściach planu ochrony OPN, podkreślamy, że przeredagowanie to nie powinno prowadzić do osłabiania tych zapisów, a przeciwnie – powinno prowadzić do ich uszczegółowienia, ukonkretnienia i wzmocnienia. Ze względu na specyfikę Ojcowskiego Parku Narodowego, ochronie walorów krajobrazowych (w tym usuwaniu elementów dysharmonijnych z krajobrazem naturalnym lub harmonijnym krajobrazem kulturowym; zapobieganiu lokalizacji nowych elementów dysharmonijnych) należy nadać szczególną rangę.

37. Monitoring, opisany w rozdz. 5, pkt 10.2, musi być spójny z celami ochrony określonymi w rozdz. 1 planu – tj. dla każdego określonego tam celu, musi istnieć sposób monitorowania, jak daleko OPN jest od osiągnięcia takiego celu. W szczególności, monitorowane muszą być populacje i siedliska wszystkich gatunków wskazanych w rozdz. 1 jako „gatunki szczególnego zainteresowania”.

W konsekwencji, program monitoringu zaplanowany w pkt 10.2 wymaga przepracowania i rozwinięcia z uwzględnieniem tego wymogu.

38. Dla monitoringu siedlisk przyrodniczych Natura 2000, należy wskazać minimalną liczbę stanowisk, jakie powinny być monitorowane „zgodnie z metodyką w ramach PMS”. Należy także uwzględnić, że metodyka PMS nie polega tylko na wykonywaniu zdjęć fitosocjologicznych na stałych powierzchniach, ale także na rejestracji określonych parametrów i wskaźników na 200-metrowych transektach łączących miejsca wykonywania zdjęć fitosocjologicznych.

Specyfika monitoringu siedlisk przyrodniczych w parku narodowym (który przede wszystkim ma dać wczesne sygnały ostrzegawcze w przypadku niekorzystnych zmian) wymaga też pewnych rozwiązań wykraczających poza metodykę PMS (który służy do syntetycznej oceny stanu zasobów siedliska w Polsce). W szczególności:

- a) Do celów ochrony parku narodowego monitorować trzeba znacznie większą próbkę płatów siedliska, niż próbka potrzebna do PMS. Monitoringowi powinno podlegać nie mniej niż kilkanaście-kilkadziesiąt płatów każdego typu siedliska;
- b) Niektóre wskaźniki struktury siedlisk przyrodniczych (np. skład drzewostanu leśnych siedlisk przyrodniczych, zasoby martwego drewna, neofityzacja) powinny być w parku narodowym określone na całym zasobie siedliska (np. pomiarem na systematycznej siatce powierzchni próbnych), a nie tylko na stanowiskach zakładanych „z wyboru”;
- c) Warunki wodne siedlisk hydrogenicznym (91E0, 7230) powinny być monitorowane w sposób ciągły (z uwzględnieniem rejestracji całych cykli rocznych), a nie tylko poprzez jednorazowe obserwacje co kilka lat.

39. Jaki jest sens merytoryczny ograniczania liczby osób (5) mogących jednocześnie przebywać w bibliotece Parku?

40. Rozdział 8 – ustalenia do studiów i planów zagospodarowania przestrzennego⁴ – wymaga uszczegółowień i konkretyzacji, np:

- a) Nie jest jasne, jakiego obszaru dotyczą „ustalenia generalne”. Terenu OPN? Terenu OPN z otuliną?
- b) Nie mają sensu ustalenia powielające inne przepisy prawa, np. „*Uwzględnić przy formułowaniu ustaleń opracowań planistycznych obowiązujące przepisy aktów prawnych...*”.
- c) Zapisy typu „*Wykluczyć prowadzenie wszelkich działań, które mogłyby zagrażać wartościom przyrodniczym, krajobrazowym, historycznym i kulturowym Parku Narodowego i jego Otuliny..*” są zbyt ogólnikowe i wymagają konkretyzacji.
- d) Wymóg „*ochrony ekspozycji biernej i czynnej (widoków, punktów, ciągów i płaszczyzn widokowych), przedpola widokowego obiektów zabytkowych oraz przyrodniczych wyróżników krajobrazu*” wymaga konkretyzacji przez wskazanie odpowiednich stref ekspozycji.
- e) Zapisy „*można dopuścić wykonanie indywidualnych oczyszczalni w zabudowie rozproszonej*” i „*Wykluczyć stosowanie oczyszczalni przydomowych z rozsączaniem podczyszczonych ścieków do gruntu lub wód powierzchniowych*” wydają się sprzeczne (wszystkie indywidualne oczyszczalnie zakładają rozsączenie do gruntu lub odprowadzenie do wód). Co do meritum, jesteśmy zwolennikami zakazu oczyszczalni indywidualnych, w związku z trudnościami w zapewnieniu ich prawidłowego funkcjonowania i brakiem możliwości monitoringu prawidłowości ich funkcjonowania. Natomiast systemy zbiorników wybieralnych wymagają regularnej kontroli szczelności, co należałoby zaznaczyć.

Potrzeba przededagowania i uszczegółowienia zapisów nie może prowadzić do ich osłabiania i „zmiękczenia”. Treści zawarte w tym rozdziale – a w konsekwencji ograniczenia wobec zagospodarowania przestrzennego w OPN i otulinie – są kluczowe dla prawidłowej i skutecznej ochrony Parku.

41. W rozdziale 8 celowe byłoby w szczególności wskazanie (także kartograficzne) korytarzy ekologicznych kluczowych dla zachowania łączności OPN z innymi obszarami przyrodniczymi, jak również zapisanie ustaleń gwarantujących ochronę tych korytarzy. Przy wskazywaniu korytarzy należy je wskazywać jako szerokie pasma terenu, obejmujące cały teren, który powinien być zachowany w nie przekształconej formie, aby korytarz mógł funkcjonować. Należy wziąć pod uwagę, że nie objęcie konkretnych działek wskazanym w planie „korytarzem” będzie rozumiane jako przyzwolenie planistyczne na zabudowę / grodzenie tych działek, jako nie wpływające na drożność korytarza.

z poważaniem

⁴ Rozdział ten powinien zawierać (i w obecnym projekcie zawiera) ustalenia, a nie „zalecenia”. Przypominamy o tym w kontekście nieprawidłowej tendencji formułowania treści tego rozdziału w miękkiej, niewiążącej formie („zaleca się...”, „dążenie do...”, jaką obserwujemy w projektach planów ochrony innych parków narodowych. Rozdział ten może zawierać także ustalenia wykraczające poza teren Parku (odnoszące się do otuliny, a nawet wykraczające poza nią – choć konieczność sformułowania ustalenia wykraczającego poza otulinę będzie świadczyć o nieprawidłowym wyznaczeniu otuliny), na co ustawodawca wskazuje wymogiem, że ustalenia tego rozdziału mają służyć ograniczaniu lub eliminacji zagrożeń zewnętrznych.